

Оюм

«Къабарты-Малкъарны праймеризлени бардырыуда сынауу уллуду»

«Единая Россия» политика партияны баш советини президиуму «2016 жылда РФ-ни Къырал Думасына депутатланы аймауу алыу партияны ичинде къол кетюрюге» жорукъларын жаратдыруу жаны бла ишчи къуаму къуаргана оюлашанды. Анга башчылыкны сагъынылган органы секретары Сергей Неверов этериди. Къауымга кимле кирликери уа президиуму келир жыйылыуа белгили боллукъду.

Владим ПЕЧОНОВ,
«Единая Россияны» КъМР-де регион бѐлюмюне пресс-секретары.

Партияны Къабарты-Малкъарда регион бѐлюмюне таматасы Дмитрий Парфиллов бу бегимни юсюнден кесини оюмун билдиргенди:
- Президиуму оюну РФ-ни Къырал Дума-сына депутатланы айырырда алгъа партияны ичинде къол кетюрюге регион къалай хазыр болгъанлары сюзюлюгюн артыкъда магъналы ише санайма. Аны бла бирге уа жер-жерледе праймеризлени бардырыуда болгъан сынаула жорукълары кийирликликле. Бизни республикада регион бѐлюмюне бу процедураны толтурууда сынауу уллуду, ол а ишчи къауымга жорукъларына хазырлагда керек боллукъуна ийанана.
«Единая Россияны» ичинде депутатла-га кандидатланы айырууга уллу магъана берилди эмда бу иш ачыкъ халда бардырылды. Прайме-ризни жорукълары уа партияны баш эм Генерал советтерини жыйылыуларында сюзюлюкюдо. Аланы октябрьде бардырыуга белгиленди.

ОНОУ

Урунуу жорукъланы бузгъанладан сурамны къатыландырырға

КъМР-ни Правительствоосуну Урунуу халаны законлагъа келиширди эмда айлык хакъ теленмей жыйышдырылган борчлары кетериу жаны бла комиссия къурауу юсюнден 2015 жылда 19-чу майда къабыл этилген 330-чу номерли бургурууна тийишлиликле Нальчик шахарны администрациясы тинтиу эм профилактика жумушлары тамамал башлагъанды. Комиссия торло-торлоу организациаларга жюден аслам письмо жибергенди. Алада уа жорукъланы бузгъанла, ол санда ишчи-лери бла урунуу келишимле этмегенле, административ жууалха тартылырлары аныгалатырланды. Байлыны

кинчи кварталында уа 32 энчи предприятие созолгенди. Алада ишленген 66 адам бла урунуу келишим этилмеген тохташдырылганды.
Бу юмде уа Нальчик шахарны администрациясында комиссияны биринчи жыйылыуу болгъанды. Анга уа ишчилери бла келишимле этмеген предпритияланы таматалары да чакъырылгандыла. Алагъа жууукъ заманда бузукълукъланы тергеу керекликси къаты эсертилгенди.
Комиссия КъМР-ни къурулушчуларыны организациалары бла информация байламлыкъла къалай къуралгандыларына да къарайды. Алай бла бизнесменлеге урунуу бла байлам-

лы законланы аныгалатырға мурат барды. Бюджетонюкде уа урунуу халла ючюн жууалды къулукълчула, налог органыла, Пенсия фонду бѐлюмлери бла байламлыкъла къуралгандыла. Администрация Интернетде официалнай сайтанда айлык хакъ замандына теленмегенини, ол тохташдырылган елчеге жетдирилмегенини, урунуу келишимле этилмегенлерини юслеринден белгили этерча энчи бѐлюм ачканды.
Жууукъ заманда уа шахарны орамларында социалнай рекламасы бла баннерле тагъарға мурат этилди.

ТИКАЛАНЫ
Фатима хазырлагъанды.

ЖЖХ

Жумушланы магъаналыкъларына тюшюнюп

Жай кезиу энтта да бошлагъанды, алай Май району коммунал миюкюнде уа келир кюр-арты – къыш кезиуге хазырлануу ишлени кѐп къалмай барысы да тамам этилгенди. Тийишли жумушланы къалай бардырылгандылары юсюнден бизге бу муниципалитетни жер-жерли администрациясыны транспорт, связь эм коммунал бѐлюмюне таматасы Анатолий Малаев билдиргенди.
- Саулай алып айтханда, районуу жашау журт – коммунал миюкюню объектлери келир къыш хазырдыла дегре боллукъду. Тийишли службала план бла эмда аны ташындан белгиленген ишлени кѐп къалай барын да тамамлагъандыла. Къалайла не зат этиленини юсюнден айтханда, биринчиден «МТУК» предпритияны юсюнден билдиреуе соеиме. Жылыу бла жалчытуу системаны тап халгъа келтирдиге ол битуде 276 миңг сом къоратырға умулду эди.
Бюджетонюкде ишлени 90 проценти тамамланганды. Аны специалистлери исси суу баргъан быргыяны уллу басым бла сынап кѐргенди, котельяны мекамларына, алада

орнатылгъан котѐллагъа, газ эмда электротюкюк оборудованигъа да ремонт этгенди. Аны бла бирге объектлени барында да эсеплеучо приборланы да тинтилди.
Таза суу бла жалчытуу эмда кир сууну кетериу бла корешген предпритияла да белгиленген боржларыны 86 процентини толтургъандыла. Сагъынлгъан кезиуге хазырлануу ишле ала битуде 600 миңг сом къоратыркъыдыла. Ол санда Майский шахарда бла Октябрьский элде 300 метр чакълу тозурагъан быргыяны алышындырыуа 182 миңг сом бѐлюнорюкю. Сууукъла башлангычы, насосла тургъан мекяны кесине эмда андагы оборудованигъа да тынгылы ремонт этилдики.
Жашау журтла фондда белгиленген ишле да къыстау бардырылдыла. Мында ЖЖХ-ны предпритиялары 2,6 миллион сом багысы жумуш тамамлагъандыла. Жаланда юйлени башларын жангартууга 250 миңг сом къоратылганды. Аланы инженер коммуникацияларинда, суу эмда канализация системинде болгъан кемчиликлери кетериуге да аслам эс бурлгъанды.

Жангы окъуу жыл башлангъанды алай кѐп заман къалмагъанды. Быыл отор билем берген учрежденияланы ремонтна юч миллиондан аслам сом къоратылганды. Бу ишде бизге сабийлени ата-аналары да тынгылы болушлукъ этгенлерин энчи белгиуге тийишлиди. Кабинетледе, спорт залда аслам спортю-бою ишле этилгенди, керек жерледе жангы сантехника оборудование да орнатылганды. Бир-бир класслада уа эски терезеле пластикден жарашдырылгъан жангы торлолерине алышындырылгандыла. Юч мектепни тыш къабаргаларына да ремонт этилгенди.
Къыш хазырланууда жумушларына фатарлары иелери къурагъан биригуиле къарагъан кѐп фатарлы юйледе болум артыкъ иги болмагъанын да белгилерчады. Алада жашагъанла сууукъла башлангычы сакаламай белгиленген ишлени колгъа мычмай алырға керекликте эсгерирге соеиме. Бегрех да исси суу эмда жылыу бла жалчытуу системаны аны эсеплеучо приборланы тынгылы тинтирге.

УЛБЛАШЛАНЫ Мурат.

ХАЛКЪ ФРОНТ

Къыйматлы программа тындырылмай къалырына къоркъуу барды

Битеуроссей халкъ фронт «Доступная среда» къырал программа толтурумай къалыгъына къоркъуу болгъанын белгиледи. 1-чи августда уа программа Федерал правительство къарауна берилрге керек эди. Алай халкъ фронтуну келечилерине белгили болгъаныча, аны тинтиую болжалы ючюнчю кере созулады. Ол а Къурулуш, Экономиканы айнытуу эмда Финансла министрстволуа бир бирлери бла келишилмагъанлары бла байламды.

«Даулаш къайдан чыкъгъаны бизге белгили тыйлодо. Алай программаны болжалы къуруда созулуп турса, ол хайырлы болуп деп ийанчырча тыйлодо, - дейди халкъ фронтуну Москва областда бѐлюмюне сопредседатели Александр Лысенко. - 2011-2015 жыллада «Доступная среда» программа жаратылгъандан сора толу кючю бла жалдау эжи-юч жылдан сора ишле башлагъанды. Ол а регионла замандына хазырланмай, келесинде тийишли документле къабыл кѐрмегенлери бла

байламлы эди. Правительство жангы программаны октябрьде къабыл кѐрсе, регионла биягъа хазырланалыкъ тыйлодоле эмда келир жылы бюджетлеринде бу жумушлагъа ахчаны бѐлмей къалырға къоркъуу барды. Алай бла бу сферада болгъан торлеуиле тохташып къалыкъыдыла. Жангы программа уа хайырлы болуп деп ийанчырча тыйлодо».

РФ-ни правительствоосуну председателини орунбасары Ольга Голодец этген буйрукъларгъа кѐре, «Доступная среда» программа 1-чи августда дери Правительствоу къарауна берилге керек эди. Алай халкъ фронтга белгили болгъаныча, ол Правительствога 1-чи сентябрьге дери тошерикди эмда аны министрлени кабинети 15-чи октябрьде сюзюп, къабыл кѐрлюкюле. Программа 2016 жылда 1-чи январьда кючюне кирликди.

Халкъ фронтуну КъМР-де регион бѐлюмюне пресс-службасы.

КАВКАЗ ОЮНЛА - 2015

Жыйымдыкъ командадан жангыз да хорлам сакъланады

Аланы барысын да КъМР-ни спорт министри, Олимпиада оюяланы чемпионю Асланбек Хуштов алгъышлагъанды. «Сизни мында кѐргениме жерден къуанам. Кесигизни элгерикде, шахарларыгызда сиз биринчи жерлени алгъансыз, алай эсе уа, бери эм кючюле келгенди. Мында къытхана Къабарты-Малкъарны атындан 27-чи сентябрде Махачкъалада эриширикди. Эм кючю хорласы!» - дегенди ол.
Жылдан-жылгъа бу фестивалгъа аслам эс бурулады. Анга жер-жерли олимпиада десек да, жангылабыз. Сѐз ючюн, алгъын жылда аны юсюнден оюмун айта, Олимпиаданы чемпионю, «Кавказ оюнла-2014» фестивалыны баш судьясы Мурат Кардавов спортунаны хазырлукълары ѳс баргъанын белгилеген эди.

Солуу конюле «Спартак» стадионда бла Спорт дворде «Кавказ оюнла – 2015» фестивалны республика кезиуу болгъанды. Анга Нальчик эм Прохладный шахарлардан, Эльбрус, Урван, Тарк, Черек, Чегем, Май, Лескен, Зольск эм Прохладна районладан командала къатышхандыла. Алагъа кирген спортчула уа ары дери жер-жерледе болган гитче оюнда хорлагъандыла.

Бу оюнланы бел магъаналы шартларындан бирлери – спорту олимпиада торлолерине кирмегенлени айныгъанларыды, алагъа адамланы жангыздан сейирни ѳсгенди. Ол а, сѳзюсюз, аланы оюмун кенг жайыуга себеплик этеди, спорт мизанитыны бизни байлыкъландырады эмда сакълайды, саулуукълу жашау бардырырға кѐлендиреди.

Быыл да эришиле спортуна талай торлюсюнден бардырылгандыла: бел бауладан тутуп тутушу, армеслинг, гитче футбол, садакъдан атыруу, кюч тробреве, аурулукъу кетюрюу, эстафета, жик тартыу эм анга ѳрлеу, агъач аякълагъа минип чабыу, жюк ташыу.

Аурулукъу кетюрюу эм кыйынладан эди. Алты минутну ичинде эли килограммлыкъ жюкню эки амал бла (кѐркезде башындан ѳрге неда ары сала турмагъанлай ѳрге) не къадар

кѐп кетюрюге керек эди. Былайда чертирча бир зат – спортчула аурулукъу категориялагъа кѐре къауумлагъа бѐлюнмегенлери кертиси бла да къарулууну айырырға чурум этгенча кѐрчюнгенди. Бам, эришулени къурагъанла анга эс бурурға керекди.
Алай бла биринчи Заур Озоров болгъанды эмда жюкню, аз-аз солуп, жетими кере кѐтюргенди. Аны ызындан келгенле ол эселени, не бек кюреселе да, къайтаралмагъандыла. Хар ким да ол биринчи болду деп тургъанлай, эм ахырында чыкъгъан Казбек Кертов секеннге дери жетдириген. Ючюнчю жерни Анзор Шаков алганды (65 кере). Жюкню ташыуда уа Иман Тубаев хорлагъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КЪАЙГЪЫРЫУ

Кърымда солурукъдула, айрыкамны аламан жерлери бла танышырыкъыдыла

Къабарты-Малкъардан 29 жаш бла къыз Алушгъага «Кристала» деген сабий солуу-саулыкъ сакълуа лагерге барлыкълдыла. Ала ишчи борчларын толтурууда жоюлган полициячылары сабийлериди.
Бу жолуулукъу КъМР-де Ич ишле министрество къураганды. 20 июнюн ичинде уа жашла бла къызла Кърымда тарых магъаналы эсертмелени кѐрлюкleri белгиленди. Бек башы уа - ала суу конню тенгизде жууунуп, зауукълукъ табарыкъыдыла.

Бизни корр.

Бою ийис тѐгерекге жайылады	Сынауларын, жарсыларын да айтхандыла	«Мен къачан да законну, тюзлюкню жакъчысы болгъанма»	Пятигорскму огъесе Нальчикми?..	Хычыуун эм хайырлы кюн ѳтдюрюу	Энтта да айранны байрамны
2 бет	2 бет	3 бет	3 бет	4 бет	4 бет

Акыры. Алы 1-чи беттеди. Аркынанга өрлеу да эргилүү тойлоп эди. Спортчулагыа юч минут берилгенди. Ол заманы ичинде алтыш метрге көтөрүлгөн Тимур Куготов хорлаганды. Андан иги да артка кылып, Алибек Дышеков (45 метр) экинчи, Ислам Калмыков а (39 метр) очюнчо жерлени ала баштады.

Садакыдан атдырууга уа тишериула да кыатышканды. Мында эм жютю көзюле Наталья Кульшина (биринчи), Арина Мокова (экинчи) эмда Бегиялы Милана (очюнчо) болгандыла. Жашлада Артур

дыла. Секируи двоеборье Пётр Чернохатов бла Надежда Помако хорлагандыла.

Эстафетода биринчи жерни Нальчикки бла Терк району командалары иолешгендила. Черекчиле - экинчи, баксанчыла да очюнчюле болгандыла. Бел бауладан тутуп тутушуда алтын Бахсан район келечилери эдиле, алай бу жол ала ахшы оеслерин кайтаралмагандыла. Кескери ни ауурлук категорияларында Хабас Гучев, Эльдар Гогонов, Руслан Бигидов барысын да жыкыгандыла.

Арсмспортдан эришулеге да

Жыйымдык командадан жангыз да хорлам сакъланады

Кушов, Жирслан Шаков, Роман Падифров кыгандыла.

Агач аякылада чакчанлага кыартага зууксу эди, бир кеск колпону окуна эди. Мында барысын да Ислам Канкулов озганды. Анга жетер-жетмез Амин Бабашев бла Мурат Абитов келгендила. Кюч троборьеде уа кыарулары бла сейрге Азамат Камбачоков, Анзор Шибзухов, Николай Есипенко кыалдырган-

асыры кеп адам жыйылгандан, зат кёрюп онг жок эди, ала футболга кыарыгандан эсе бир нөнча көрөгө кеп эдиле. Мында да кескери ни ауурлукларында Аслан Бесланев, Уезланы Ахмат, Мадрал Вороков биринчи болгандыла. Футболда уа билягы нальчикчиле кыгандыла.

Хар заманда да, регион кезиу неда финал болсун, аркынын тартыу бек сейир көрөнеди.

Мында эришген спортчулану улукчуларын айтып аныглаталмазчады. Эки-оч жыл мындан алга республиканы алгынны спорт министри Аслан Афарнуоха бири регионладан коллегалары билялай тулараны кыайдан табалганса, деп да соргъан эдиле. Алай бла быыл эм кючю гежгеде Уран райондан келгендила. Аладан аз кыаруусуурак Терк району бла Бахсан шахар-

ны командалары болгандыла. Башында айта келгенибизча, эм иги көрөндюле болдурган спортчуладан жыйымдык команда кыарлыкчыды. Ала, алгыздагы жыллада, республика хорлам бла келгилерине да ышанылулук улпулу.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфья. СУРАТЛАНЫ ХОЛАПАНЫ Марзият алганды.

ЖАНГЫ ОКЪУУ ЖЫЛГА ХАЗЫРЛАМУУ

Бояу ийис тегерекке жайылагы

Хасанияны 16-чы номерли орта школунда бу көндюле жангыртуу ише кыстау бардыла. Бирле бую сортедиле, башчала терезе жабылула тагъадыла, ууакъ ремонт этедиле.

Быыл бу окуу юйно эки корпусунда класс кабинетле, ашханасы, эки да спорт залы, коридорлары, тапкалары да болгандыла, акълангандыла. Школну эки кыатлы мекямыны

тышы да жангыдан сортолгенди. Бу көндюле анга кирген, хар кылайында да бую ийис бурнунга урады.

Директору молк жаны бла орунбасары Шауаланы Роман билдиргенге кере, таппандыруу ишле 10-чу июльда башлангандыла, алачы школда техника персонал эмда устанданы бир кыаууму бардырадыла. Ол айырмалы ишленгенли

араларында Тёппеланы Жаманы, Мечукаланы Ахматны, Гугаланы Парисаны, Гузийланы Асиятны, Кучмезланы Татьянаны, Мусукаланы Сафиятны, Гергюкъланы Лейяланы дагыда башхаланы атларын айтканды.

Быыл школда жангы зат болуп, спорт майданда футбольдан кыабак эшиклены эмда адамла олтуруча шиткилены да орнатхандыла. Ары дери

ХОЛАПАНЫ Марзият.

Почта

Борчларын тюз толтурадыла

Кеп болмай почтаны Тёбен Чегемде бёлюмюне жумуш бла барырга туюшеди. Ары киргенинде, газгъа, тогкга, телефонга ача тегерге келген талай адамны кереме. Очерюде азмаз селгейгенден сора бёлюмюне таматасы Беппайланы Лейла бла ушакъ этеме.

- Лейла, ишиги кыыйымдыгы?

- Хау, тынч туюлюдю. Адамла газгъа, чыракъга тегерге келсеюне окуна жетишпаймай, терк-терк кыармашырга туюшеди. Алай анга койренгенме да, манга ол ауур көрөномейди.

- Кеп болмай газетлеге жазылуу бардырылып бошлганды. Мында уа ол кыалай этенди?

- Адамладан газетге жазылырларын бек тилебиз. Аруу айтып, бирде жалындып да кюрешбиз. Бардыла кеслери сойноп алгандыла да, алай бир-бирлени уа бу ише кыатышырга этерге туюшеди.

Почтага келген адам кеси жумушларын тамамлагандан сора юйге жаркы абериле салты алырга да болуучу. Мында юй адырла, юс кийимле, быстырла, андан сора да, торлю-торлю затла бардыла.

-Кесигиз көргенигизча, почтада сатыу-алуу да жерин тапканды. Бизге кыарладан артык улпу болуучук болмагъаны себепли кшошакъ халда былай иш бла да кюреширге туюшеди, - дейди Лейла.

Мында урунганланы юсеринден соргъанымда, бёлюмюне таматасы Габоланы Нажабатыны эчки махтаганды. Борчларын жарык бети толтургъаны ючюн ырызалыгы да билдиргенди. «Быыл Почтада ишленгени ючюнде Нажабатыны сураты баш управленины Сыйлы кагынасына туюшенди. Элибизде да аны кесин багъаламгъан хазна адам болмаз», - дейди ол.

Бую ушакъ бардыргъан кезиуде ол кеси уа газетлени илерине айыра тура эди. «Газет, письмо, ача юлешгенде ауара боламсыз», - деп сорам андан. «Газетлени, письмоланы,

газгъа, тогкга келген кагъагытланы илерине жетдиргенинде алай бек кыыйналаймыз», - дейди ол. Ачаны илерине тапдыруу а артык жетип болмагъанын белгиледи.

Беппайланы Лейла почтада ишленгени жыйырма сегиз жыл болады, Нажабат бери келгени уа - жыйырма бла бир жыл тамам. Ол заманыны ичинде аладан алыкы бир адам да тартыкмагъанды.

Почтада урунган алай тынч туюлюдю, агулалык, билебиз. Ушакъ нёгерлерибизге да мындан арысында улпу жетишимле тежебиз.

БАЙТУУГЪАЛАНЫ Исмайыл. СУРАТЛА авторундула.

Габоланы Нажабат.

Жер-жерден капарла

Шимал Кавказны адамлары - ЭМ ЧОМАРТЛА

Шимал Кавказы жамауаты башхаладан эсе кёборек береди садаканы. Аны юсюнден Финанс тинтулени миллет агентство билдиреди.

«Сорууну биз быыл майда бардыргъанбыз. Анга торлю-торлю шахарлада жашгана кыатышкандыла - минт бла жарым адам», дейди агентствону келчиси.

Саюколлоны айтханырына кере, сорулгъанланы кыбосоо (76 процент) садаканы хазна кылай хар кюн береди. Эксперте аны ислам тегере бла байладыла. Ала уа, белгилесича, жарлыгыга закят талдыргъа буюрадыла.

Бек кызыгъанча Северо-Западный, Дальне-восточный ни Приволжский федерал округлада жашойдыла. Анда арт кезиуде сорулгъанланы элли проценти садакы узатмагъандыла.

Дагыда алилле былай шарты белгилейди. Россияда былыр жарылача болушхиланы саны 70 процент болганды, шёндю уа 48 проценти тутарды.

Владимир Зельдин болнындага туюгенди

Чыпы ол Бакуле агны жюрютген кордиология илиму арада туюргенди. Анда онг планы тинтуру бардыргъандыла. Шухлары билдиргенге кере, Бакулекардан аны Ара клиника болнындага кёчюргенди.

Топу халары уа актерну юй бийчеси Иветта Корпалова айтханды. «Хау, ол жангын сындырганды», - деп аныглатханды тышируу. -Алай кеп сёлевшире амалы жокъду. Биз Владимир Михайлович бла болнындага туробуз. Хар зат тапды дегре болуучу. Эrimi жыл санын тергеп окууна чылы кыйынлашдырмайбыз. Кёгледе былай чыл болады. Кеп бармай анга операция этеркиди. Бары да иги болуучу деп ийнонабыз», - дегенди Иветта Корпалова.

Былай соруу бло операциядан сора агны юсюне салынган улгайган адамла аз туюлюди. Эки жыл мында ала Лев Дуров да (ол да жаш туюлюди) жан соевин сындырганды. Былыр Марк Захаров да алай болууга туюгенди. Бугыздагаланы халлары тапды.

Кыарачай-Черкесде бурунгу табынчыу юй тапхандыла

Кыарачай-Черкесде археологга домжак ёмюрге салынган бурунгу табынчыу юй тапхандыла. Аны юсюнден кыазулары бардыргъан алим Алай Белинский капарлаганды.

- Казып ачылгъан мекямын узунлугу 300 метр болады. Кыабыргалары бир заманлада бир адетлени этген затланы кыаршаладыла. Бизайда биз жайууанланы сюеклерин, бурунгу отланы ызалары тапхандыбыз», - деп кшошанды археолог.

Мекям Гум - Башы ауушда турарды. Алайдан Минги тау да бек аламат көрөнеди. Специалистле айтханыга кере, ма былайда жаралгъанды ардада тегерекке жойылган айтхылы Кыобан культура.

-Бу культураны келечилери Шимал Кавказда цивилизацияны биринчи болуп жюрюткенди,-

дейди алилле. -Ол адамла Кыобандан Дагыстанга дери жашагандыла. Анга шагъатлыкъга 200 кыабак тобылганды.

Жингит школчу

Томеюнде оныбашчыла школчу кыз Ката Пименова жангыз кысы Бишасы болгъан кеп амаллыкчыны байлаганды эм полицияны кыолуна бергенди.

Бу иш озган ыйкыкда болганды. Шахарда кече белинде туюлю бошланады. Анга кыатышкандан бири бишасы бла жашны урады, башхасына уа жара салады. Бу кыаууга тегерекке юйленди кёпле кыароп турдула. Алай жалаңда Ката айырды туюшогенливи эм уллу кишини, кыоларын боклеп, полициячыла келлини тутуп турду.

Ол бек кыоркуулу иш эткенди. Нек десеиз жарала болгъан жашладан бири болнындада оушханды. Шахарны УВД-сы кызыны ботрылганы ючюн грамота эм полле бла сауыгалоганды. Полициячыла майдалны юсюнден да тилерге мурадлыдыла. Ката уа бу ишден сора сюнто сермеш секцияга бютюнда тири жюрюрге айтады.

Бир терекде - 40 кёгет

Нью-Йоркда Сиракусс университетни профессор Сам Ван Акен сейирлик баха гибриди - 40 кёгетни терегин чыгърганды. Аны юсюнден инглиз тили Russia Today сайт билдиреди.

Гибрид терекледе кёгетлени 40 торсюню бишери: эрикле, персикле, шатпалла, нектарини, баллиле. «Бек алпы бу зат арт -объекта ойланган эди», - дейди профессор. -Мен адамла терени торлю-торлю полле бла чакъгъаным, кёгетле уа бирча биштелерин кёрюклерин сюе эдим», - дегенди алим.

Жылына асылымсында терек кыалгандыча бирди. Алай жакъ эмсе уа, анда бир бирге ушакъган полле чагып башойдыла.

Ван Акен экспериментлерин 2008 жылда этип тебригенди. Бир терекни кыаргара 5 жыл кетеди. Шёндю былай битимле музейдеде жамауат арада, эчки юйледе ёседиле.

Гинжиле адамлага чыкыгандыла

Дондагы Ростовда Россияде биринчи болуп орам гинжи театр ачылганды. Революцияны парк артистлеге кесини тейерлене майдан бергенди. Энди «Ступля» театр оюларын эшикде кёрюздети. «Биз алыкы жангыз да пархда ишлейбиз, болсада талай замондан толу кёчючю театр болуучу», - дейди режиссёр Оксана Ромк.

Спектакль хысыз бардыла. Алагы жалаңда ата-анала сабыяры бла келип кыалайдыла. Жер-жерли пенсиячыла, бош озуп барганыла да оюн жокълайдыла.

-Оюн эшикде хауагъа бек бойсунду. Андан сора да, сабыйлеге салынган пьесаля юйно тыншында кыскала болууга кереклиде - 15-20 минут. Ачык жерде баланы эслери чочыдады эм артисте кыаручуну сөзге кыыйнды. Аны себепли артистле сөзлеге узгери, сафтагана кыай салкуче, гинжилени тирликлерине эчки эс бурдула,-дейди труппаны томатасы Марина Олейникова.

Федерал газетлени материалларына кере.

Жыйылыу

Сынауларын, жарсыуларын да айтхандыла

Бахсан районну администрациясында КыМ-де ЗАГС - ны управленины жамауат советини жыйлыуу болганды. Аны бу органын башчысы орунбасары, «Горняк» газетини баш редактору Зарина Канкуова бардырганды.

кюле, кыазакхыла, кыргызхыла, немисхыла, афганхыла, чойютюле, сирякхыла бла кёпле насыларын сыйадыла.

КыМ-де ЗАГС-ны управленины башчысы Юлия Пазова жер -жерли самоуправленинаны органылары бу учрежденинаны ишине кыалай кыаргъанын кыарудат тинтгенди тургъанларын билдиргенди. Жарсыуга, муниципалитетте аны бёлюмлерине илземлеге кере мекямыла берирге онгары жокъду. Эчки юйлерин Нальчикде, Прохладныйде, Черек эм Уран районлада бардыла, кыагъанла уа Культура юйлени отуларында ишлейдиле.

Юлия Пазованы айтханына кере, информация эм телекоммуникация технологияла аланы ишлерин илгендирирге болушдыла.

Биз бла Инна Балканина айтхандыла юйор кыаруда торле-торлене юсюнден докдад этенди. Бек сейр этерча шарт: оналы жылыны ичинде тыш кыарлардыла бла юйор кыаргъанланы саны бизни республикада кыаркы про-центге ёстенди Азербайджанхыла, украинхыла, эрмениле, узбекхыла, таджикхыла, тур-

Эстонияны, Швецияны, Польшаны, Канаданы, Аргентинаны, Бельгияны, Иранны граждандары бла да, аз болса да, юйорле жарашдырадыла.

Жыйылууда тегерли миллет юйорню пропаганда этилеге кереклики эчки тергилгенди. КыМ-ни ЗАГС-ы оныбашчыны ичинде беш жюс мероприяти бардырганды. Бахсан районну администрацияны башчысыны орунбасары Анзор Ахобеков Жамауат советини жыйлыуу бу районда бардыргъанын ючюн жорек ырызалыгынын билдиргенди.

Нальчик шахарны биринчи номерли поликлиникасыны баш врачы Аулият Каскулова жаш адамланы саулууларын тинтүүде жангы амалданы юсюнден айтханды. Россияде юристрини ассоциациясыны КыМ - де бёлюмюне башчысы Жанна Тенгизова юйор жашауда миллет ышаныны сакларга керекди, дейди.

Бахсан районда жамауат советини башчысы Анатолий Со-налияне юйретти ише тамарга туюлю да кыатышдыргъа чакырганды.

Бизни корр.

Профессионалпа

Хаджилайн Азретни жашы Исмайыл Къабарты-Малкхарны прокураторасында 25 жылга жууук ишленгенди. Малкхар халкыда биринчи профессионал прокурорду. Ол не заманда да тоолукно кырууланганды, жалаңда законга бойсунганды, аны жашуу жорутуна салганды. Ма аны ичюн ишана эдиле анга кыйын ишени тинтирге.

Мен бу иш ичюн жаратылган кибикме, - дейди Исмайыл. Чырмаулага да кырамай, таулу жаш Къазакстанны бек даражалы вузларындан бирин айырмалы бошганды. Анда кылай, карьера этерге да болук эди. Алай аны Кавказ таула, жуууклары тарханлай тургандыла.

«Эй, «прокурорла!» - деп башланды. Аны ачуланган адам жазганы кыруонун тура эди. «Анда прокурорлары улутчачыла, терсикке куулук этгенде деп аманайдыла, - дейди Исмайыл. - Ахырында уа сиз аллайла тойлол эсегиз, медицина факультетте грузиниле окууга кылай киргенлерин тинтигиз, ала сайбейли бля кыраа «Волга» машинада келедила. Аланы вузда кылол, койлерине автобус бля кырайтандыла, деп жазыла эди».

«Мен къачан да законну, тюзлюкню жакчысы болгъанма»

- Алма-Атада Киров аты кырал университетини юридический факультетине бек кыйналгып кирген эдим, школну кюмш майдалга бошганлыкыма, - дейди Исмайыл. - Ол кезинде кыргыччолени окууга артыкчы уулу болуп алмагкандыла. Биринчиден а, анга медицина факультетде окууга тоешди. «Анда жашла уа манга бир кыраусузу, арыксуу, өсөмсоз адамлача кыруоненгенди. Ара соймай келгени ичюн болуп эди алай», - деп ышарды мени ушакч нёгерим.

Кольченко бу ишни тинтирип да Хаджи улутга ишанады. Ол а, медицина учуришеде улутчачылары излейме деген жалгъан хапар кырал, медицина факультетде тинтиле башлады. Ол 17-н эбизден окууга улутга бля киргенлерин ачыккылады. Биринчиден, ала окууга киргенлеринде жазган сочинениларына кырал улутга. 6-7 бетде аруу кылы бля бир халаты да болмай жазылып эдиле ала. Бзы бля грузинил студентлени бир-бир кырылып, улутчачылыкны амангылыны ичюнден келерини оюмларын жазарга буюрады. Экзаменни кезинде 6-7 бетни толтурганын жаш адамла, кюн ортага бля керюшип, бир бетни жартысын окуна толтурмайдыла. Келери да халаталдан толу.

Жыйындардан шартланы Хаджи улут РСФСР-ни орта эм бийик профессионал билим берген учреждениларына башчылык этген Столетовка белгиле этеди. Кыска замандан а эвден: «Апрельде неча кыйда да университетни жабарга комиссия жиберибиз», - деген жууук келеди.

Республиканы оюнулары уа бу ишлен башын жулур ючюн, Москвага жуоруп, тинтиле терсиде, вузу керюп керюп болмаганын адам жалгъан документе жазырылганды деп, сылтаула кырайдыла. Кесигиз да анылагысыз, былай улуту кырауа ичюн Хаджи улутга аруу айтылганын. Бзы бля прокуратура, жаны тинтиле бардырып, ол тапхан шарттерсиде деп, жалган документе кыраалдыла.

Сизде шаколун директору Василий Сливач Исмайылга муратны жетерге - юридический факультетте киргире - болушды. Аны биргесине уа кавказлыла бар эдиле: ингушлула, чеченилде да. «Бир 12 жаш болуп эди. Барыбыз да кырадынаша жашаганыбыз», - деп эсгереди ол.

Кольченко бу ишни тинтирип да Хаджи улутга ишанады. Ол а, медицина учуришеде улутчачылары излейме деген жалгъан хапар кырал, медицина факультетде тинтиле башлады. Ол 17-н эбизден окууга улутга бля киргенлерин ачыккылады. Биринчиден, ала окууга киргенлеринде жазган сочинениларына кырал улутга. 6-7 бетде аруу кылы бля бир халаты да болмай жазылып эдиле ала. Бзы бля грузинил студентлени бир-бир кырылып, улутчачылыкны амангылыны ичюнден келерини оюмларын жазарга буюрады. Экзаменни кезинде 6-7 бетни толтурганын жаш адамла, кюн ортага бля керюшип, бир бетни жартысын окуна толтурмайдыла. Келери да халаталдан толу.

Жыйындардан шартланы Хаджи улут РСФСР-ни орта эм бийик профессионал билим берген учреждениларына башчылык этген Столетовка белгиле этеди. Кыска замандан а эвден: «Апрельде неча кыйда да университетни жабарга комиссия жиберибиз», - деген жууук келеди.

Республиканы оюнулары уа бу ишлен башын жулур ючюн, Москвага жуоруп, тинтиле терсиде, вузу керюп керюп болмаганын адам жалгъан документе жазырылганды деп, сылтаула кырайдыла. Кесигиз да анылагысыз, былай улуту кырауа ичюн Хаджи улутга аруу айтылганын. Бзы бля прокуратура, жаны тинтиле бардырып, ол тапхан шарттерсиде деп, жалган документе кыраалдыла.

Мен ингушлу нёгерим Исма Гаркове бля бирге болгъанма. Биз ресторанда кафеде адамлача кылай ашханларын, алада жорукла саклангандарын тинтибиз. Бир жол а Сагдан Хусейн бля да танышанма. Биз бир стол артында олтурганыбыз. Кеси да бир кыраулы, жарык адамча керюнген эди манга. Арда аны алай бир кыйнал блтиргенеринде уа, бир жууук адамлача артыкчылык эткенден жорюгим алай кыйналганды, - дейди Исмайыл.

Кольченко бу ишни тинтирип да Хаджи улутга ишанады. Ол а, медицина учуришеде улутчачылары излейме деген жалгъан хапар кырал, медицина факультетде тинтиле башлады. Ол 17-н эбизден окууга улутга бля киргенлерин ачыккылады. Биринчиден, ала окууга киргенлеринде жазган сочинениларына кырал улутга. 6-7 бетде аруу кылы бля бир халаты да болмай жазылып эдиле ала. Бзы бля грузинил студентлени бир-бир кырылып, улутчачылыкны амангылыны ичюнден келерини оюмларын жазарга буюрады. Экзаменни кезинде 6-7 бетни толтурганын жаш адамла, кюн ортага бля керюшип, бир бетни жартысын окуна толтурмайдыла. Келери да халаталдан толу.

Жыйындардан шартланы Хаджи улут РСФСР-ни орта эм бийик профессионал билим берген учреждениларына башчылык этген Столетовка белгиле этеди. Кыска замандан а эвден: «Апрельде неча кыйда да университетни жабарга комиссия жиберибиз», - деген жууук келеди.

Республиканы оюнулары уа бу ишлен башын жулур ючюн, Москвага жуоруп, тинтиле терсиде, вузу керюп керюп болмаганын адам жалгъан документе жазырылганды деп, сылтаула кырайдыла. Кесигиз да анылагысыз, былай улуту кырауа ичюн Хаджи улутга аруу айтылганын. Бзы бля прокуратура, жаны тинтиле бардырып, ол тапхан шарттерсиде деп, жалган документе кыраалдыла.

«Ментальной арифметикадан курспа бир неча тыш кыралда бардырыла. Болсада Россияны кыргыч регионлары, ол санда Къабарты-Малкхар да, былай билим берген аман бля артык шыгарып туюндо. Ол а 4-6 жыллары болган сайбилени актыларын аныгыртуп улут себеплик этеди. Мында берилген

«Юбюсероиме, аны сындырырга корошечиле аз тойлол эдиле. Партиини Ара Комитетинден битуу прокурор ишчилени номенклатурага саларга деген булукч келгенди. Хаджи улуту алмазга умул этедила. Алай бля шахарны башчысы анга дерт жетдирге корошгенди. Номенклатурага алмасыла уа, ишден кысталырыга да болукч эди. «Ол кезинде уа манга жаш специалистча фатар берилрге керек эди да, аны да тыйыл кырадыла», - дейди Исмайыл.

Исмайылны Къабарты-Малкхарны ол кезинде башчысы Тимбора Мальбахов обкомну бюросуна чакырады. Ол прокуратурада тоолукно изилген жаш адамла ишленгерине кыруунганын айтды. Алай шартта республикадан тышында белгиле этилгенерине уа ыразы болмаганын да билдиреди.

Исмайылны Къабарты-Малкхарны ол кезинде башчысы Тимбора Мальбахов обкомну бюросуна чакырады. Ол прокуратурада тоолукно изилген жаш адамла ишленгерине кыруунганын айтды. Алай шартта республикадан тышында белгиле этилгенерине уа ыразы болмаганын да билдиреди.

Форум

Ментальной арифметикадан ара ачарга умутлуду

Кён болмай «Территория смыслов на Клязьме» деген Битеуроссий билим берюу форуму болганды. Анга минген аспам жаш адамла кыруунганды. Бизни жершелегиз Ратмир Коцев, анда кесини проект киргозуп, 250 мингсомулк грантка тийишлик болганды.

Тергелеу этилгенде, «соробан» деген ичюн санула хайырымдыла. Мен аны сайбейлеге жаш адамлага да билдирге, койтерге бек излейме. Келир заманда курспаны берича ментальной арифметикадан ара ачарга муратм барды.

Тарыхны бетлери

Пятигорскому огъесе Нальчикму?..

1973 жылда «Новый мир» атлы журналда белгиле совет эм партиялык куулукчу А. И. Миконини дөстөрлери бля эстерулерни басманланганды. Аланы «Шимал Кавказ» деген бошында ол 1922 жылда Къабарты-Малкхар областны ара шахары кылай бля сайланганын осонден жазганды. «Заман» газетни окуучулары ала бля шагъерей этерге соебиз.

- Аны тюзге санамайма. Пятигорскда асламында оруслула жашайдыла - ол битеуроссий курорту, алай шахарны уа жуумуш кёйдю. Къабарты-Малкхарны башчылары, ара шахары да анда болса, анга кеп эс бурурга тошериди. Алай бля малкхарны, къабарты халкыны керкерпине тийишли кыраллык тоюлдо. Нальчиг а география жаны бля областны

оргасында, ол бош сылтау тоюлдо. Калмыков мен айтканы унамай эди, былай шартны келтире: къабартылыла, малкхарлыла да Пятигорскда сатыу - алыу этедиле, андагы жамауат аланы жанларына тиерге вчю. Ара шахарыбыз ары кёчсе уа, эллиле ыразы болукч эдиле.

Тау республика ол жылда Шимал Кавказны бир талай миллети бириктиргенди, аны санама чечентиле, ингушлула, дотергиле, къабартылыла, малкхарлыла, кырачайлыла, дагыда бир къауум кызык станицала киргенди. Ол халкыла бир бирге ушамайдыла, алай бириктирген шартла да бардыла... Аз-аздан, Тау республикадан чыгып, энчи автономияла кыраала башландыла. Ала хар бир культура, эл молк жаны бля да келерин жалчытырыкчыбыз деп басынгандыла.

Аны исполкомуну Советни келечиси ол заманда бек белгиле жамауат куулукчу Бетал Калмыков эди. Биринчи тобешлюбозде окуна ол ВЦИК-ни жыйынуунда Къабарты - Малкхар автоном областны кырагайдыла. Ростова жетенимде, ол областны ара шахарны ичюнден тохтаусуз баргъан даулаша эсимдедиле.

Аны эшиткеней а ол, коч отолу фатары бля турганапай, кесине Волный Аудда осоник алганды деп, анонимка келеди. Хаджи улут койдери ауруганыны, аны бешини кёчорорню ичюнден тилкелени жазды, обкомга дерт да жетеди. Алай болмагандан сора уа атурганын фатарын Волный Аудда эгелери сатып алганы койкочке кёчореди.

Аны исполкомуну Советни келечиси ол заманда бек белгиле жамауат куулукчу Бетал Калмыков эди. Биринчи тобешлюбозде окуна ол ВЦИК-ни жыйынуунда Къабарты - Малкхар автоном областны кырагайдыла. Ростова жетенимде, ол областны ара шахарны ичюнден тохтаусуз баргъан даулаша эсимдедиле.

Чынтты суймеклик бля жазылган китап

Мария бля Виктор Котлярованы китап басмаларында филология илмуланы доктору Наталья Смирнованы «Вокзалные просторы» деген ат бля табаты чыккынданды. Ол Наталья Полощевская деген псевдоним бля жазучуу.

Бу жангы издание Нальчикны осонденди. Мында автор, сойген шахарны тарыхны айткп коймай, ол аны, башкаланы жашауларында, къадарларында тутхан жери белгиледи. Кёз алыбызга ол атлы шахар келип кыламы, аны энчи хауасын окуна сезебиз.

Кесини эсин саклагъан, башкаладан эшитен шартла, жууук-ахлары - бары да сайынгандыла берн, бары да анга башалдыла. Китап бир неча башдан кыраалды. «Зароуананы улцы», «Сорук», «Палисадник и подоконник», «Фонтаны», «Цветочный угол», «Душистые ночи» эм башчала...

Мени Нальчигими ичюнден роман адамланы эслеринде, актыларында кылас, бек ыразы болукчыма. Баш жигитим Талиге ара шахарыбыз, вокзалдан башлангы, аны бля бошланганды. Ол аны ючюн жанында эди, аны себепли хар кюнден андагы тауушаны, ауураны эшиткенди. Кыз жашаган орам Вокзалына болганды, ол мекканы юсюнде битеу шахарны керюп болукч эди, алайга жууук барсанг, муратны жуууклашканы эди.

Китапны тиражы коч жуоздо. Аны улуту суймеклик бля жазылганына хар окуучу да тошюнорюкю.

Сатыу алыу

Эллиле ыразыдыла тюкенчиге

Тёбен Чегемде тюкенле кёпдоле. Мен оладан бири - «Чегемское райпо №11» - дегени юсюден айтырга соеим. Жазылыма Исхакберди тууганды. Алай бля Нальчикны ичюнден цилк жазылганды: «Сказка о времени», «Средняя школа, или Задача на вычитание», «Вокзалные просторы» и «Слуховое окно». Аладан ичюсю бля окуучу шагъерейди.

Мени Нальчигими ичюнден роман адамланы эслеринде, актыларында кылас, бек ыразы болукчыма. Баш жигитим Талиге ара шахарыбыз, вокзалдан башлангы, аны бля бошланганды. Ол аны ючюн жанында эди, аны себепли хар кюнден андагы тауушаны, ауураны эшиткенди. Кыз жашаган орам Вокзалына болганды, ол мекканы юсюнде битеу шахарны керюп болукч эди, алайга жууук барсанг, муратны жуууклашканы эди.

Китапны тиражы коч жуоздо. Аны улуту суймеклик бля жазылганына хар окуучу да тошюнорюкю.

